

6

INFORMACE O CHARTĚ 77

březen 1984

---

	str.
Dokument Charty 77 č. 5/1984 /Setkání Charty 77, CODENE a IKV/	1
Dokument Charty 77 č. 6/1984 /Dynamika nebo stagnace?/	1
Sdělení VONS č. 358 /Propuštění ing. Jana Litomiského/	9
Sdělení VONS č. 359 /Případ Karla Hrabánka/	9
Sdělení VONS č. 360 /Propuštění dr. Ladislava Lise/	10
Sdělení VONS č. 361 /Policejní zásah v bytě dr. L. Hajdánka/	10
Sdělení VONS č. 362 /Rozsudek nad Jiřím Šnajdrem a Janem Mokrým potvrzen/	10
69. zasedání Mezinárodní konference práce, Ženeva 1983	11
Prohlášení maďarské opozice	14
Nová nadace	15
Dopis CDN Chartě 77	15
Dopis československého velvyslance CDN	16
J. Pukalík Inspekci ministra vnitra	17
Rezhovor mluvčích s norskými žurnalisty	18
M. Hromádková redaktorce Rudého Pávna M. Vaňorné	20

Informace o Chartě 77, vydává nezávislá redakční skupina signa-
tářů Charty 77

Anna Šabatová, Anglická 8, Praha 2

Dokument Charty 77 č. 5/1984

K o m u n i k á

Ve dnech 3. a 4. března 1984 se v Praze konalo první pracovní kolo-
kvium, jehož se zúčastnili mluvčí a některí signatáři Charty 77, zás-
tupci francouzského mírového hnutí CODENE a holandské Mezicírkevní mí-
rové rady /IKV/. Účastníci vyslovují hluboké politování nad kroky, které
podnikly československé úřady proti většině zahraničních účastníků kolo-
kvia. Zvláště protestují proti zadržení a vyhoštění části francouzské a
celé holandské delegace. Setkání bylo příležitostí k výměně názorů o
příčinách současné krize Evropy i světa a možnostech, jak ji překonat.
Základním stanoviskem, jež všechny účastníky spojovalo, byl názor, že
trvalého míru nelze dosáhnout bez respektu k lidským právům. Účastníci
považují nesmyslné zbrojení v současném světě za výraz neuty politické
moci k lidskému životu a jeho hodnotám a za projev její snahy člověka
manipulovat a nikoli mu sloužit.

Na Západě i na Východě je předpokladem překonání krize odvážné a pro-
myšlené úsilí jednotlivých občanů, skupin a hnutí. V tomto duchu, vědo-
mi si nedělitelnosti spoěceného úkolu, chtějí účastníci kolákvia ve své
práci i v budoucnu pokračovat. Dohodli se na programu dalších pracovních
setkání, na společném publikování některých textů, které z jejich dia-
logu vzejdou, i o dalších formách spolupráce. Zdůrazňují, že jejich ini-
ciativa je v plném souladu se stanoviskem vlád, jak bylo shrnuto v do-
kumentech Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

Praha 4. března 1984

dr. Václav Benda
mluvčí Charty 77

Jiří Ruml
mluvčí Charty 77

Jana Sternová
mluvčí Charty 77

Jacques Berthelet
mezinárodní tajemník CODENE
Mient Jan Faber
generální tajemník IKV

Představitelé IKV se vzhledem ke svámu vyhoštění připojili k podpisu
dodatečně IKV je nejmocnější mírové hnutí v Holandsku/.

x x x

Dokument Charty 77 č. 6/1984

Charta 77 si jako trvalá občanská iniciativa vytkla za svůj hlavní
cíl sledovat dodržování ~~zákonitých~~ lidských práv /jak jsou kodifi-
kována v přijatých mezinárodních paktech, v Ustavě republiky, i v dál-
ších oficiálních aktech československého státu/ a vůbec zákonnosti v
nejširším slova smyslu a usilovat kritikou nedobrých jevů, i konstruk-
tivními podněty o nápravu poměrů v této oblasti. Jsme si však vědomi
toho, že existují dalekosáhlé vazby mezi svobodou a důstojností člověka,
mezi spravedlivou a demokratickou společností a mezi dalsími obecnými
podmínkami a hodnotami lidského života. Mír nebo uplná či částečná zká-
za, harmonický život lidského rodu ve svěřeném světě, nebo ekologická
katastrofa, blahobyt nebo strádání všech či některých – to všechno jsou
paradigmata, bez jejichž respektování se koncept práv a svobod stává
nanejvýš abstraktivním nebo dokonce protismyslným.

Charta 77 se proto nikdy nevyhýbala žádnému z těchto problémů a i v
budoucnosti jim hodlá věnovat značnou pozornost. Mimo jiné hodláme vypra-
covat další dokumenty o problematice životní úrovně i o jejích jednotli-
vých aspektech. Sdílíme odvěkou lidskou víru, že neexistuje náprava bez
pravdivého poznání. K tomu je však zapotřebí informací a jejich upres-
nování ve výměně názorů-

Otevíráme proto diskusi o situaci a perspektivách našeho hospodářství,
jako první příspěvek uveřejňujeme stat z pera předního československého
ekonoma, prof. dr. Vladimíra Kadlce. Tuto analýzu pokládáme za zvlášť

cennou právě vzhledem k tomu, že se autor opírá výlučně o oficiálně publikované podklady, že je pouze systematicky porognává a usiluje o jejich smysluplnou interpretaci. Vítáme jakékoliv další materiály na dané téma, přičemž si vyhrazujeme právo publikovat je obdobnou formou, nebo jich použít jako podkladů k připravovaným dokumentům.

12.3.1984

dr. Václav Benda
mluvčí Charty 77

Jiří Ruml
mluvčí Charty 77

Jana Sternová
mluvčí Charty 77

Mluvčí Charty 77 ing. Rudolf Battěk je nadále ve vězení.

D Y N A M I K A   N E B O   S T A G N A C E ?

/Poznámky o stavu ekonomiky v roce 1983 a o plánu na rok 1984 podle zprávy Federálního statistického úřadu, RP 31.1.1984./

Téměř všechny dosavadní pětiletky "shořely" během třetího nebo čtvrtého roku. Třetí pětiletka musela být "upravena" již začátkem třetího roku. Dokázali jsme tedy předvídat ekonomický rozvoj nejdéle na tři roky.

To se změnilo v dnešní 7. pětiletce. V ní /ačkoli začala až po naftovém šoku/ jsme nedokázali reálně předvídat ani její první a druhý rok. Oba dva první roky, 1981 a 1982, - krizové z hlediska dynamicky ekonomického vývoje - skončily totiž v každém roce na nižší úrovni, než která byla dosažena v předcházejícím roce. Druhý rok dnešní pětiletky /1982/ z stal proto pod úrovní dosaženou v posledním roce předcházející pětiletky /1980/. A tak naděje na splnění dnešní pětiletky se ztratila již po prvních dvou letech její platnosti.

Rok 1983 znamenal proti roku 1981 a 1982 zastavení dalšího propadu ekonomiky, ačkoli i tu národní důchod byl po třech letech platnosti dnešní pětiletky jen o něco málo vyšší, než byl v posledním roce předcházející pětiletky. A tak místo abychom mohli mluvit o dynamice ekonomického vývoje, lze vývoj posledních tří let charakterizovat spíše jako dłouhodobou stagnaci - jak ukazuje následující analýza.

1. Vytvořený národní důchod

Ačkoli na konci prvních dvou let dnešní pětiletky bylo prohlášováno, že v nich došlo k růstu národního důchodu, ukázalo se po vydání Statistické ročenky, že naopak došlo jak v roce 1981, tak v roce 1982 k poklesu. Proto i u ohlášeného zvýšení národního důchodu v roce 1983 o 2,2% bylo opatrnejší počkat na definitivní výsledek, který však bude znám až v prosinci 1984, kdy vyjde Statistická ročenka o vývoji roku 1983.

Jestliže však přesto vyjdeme z předběžného oficiálního údaje růstu v roce 1983 o 2,2%, pak za tři roky dnešní pětiletky vzrostl národní důchod celkem jen asi o 1,8 % /!/.

Pro celou pětiletku byl plánován růst zhruba o 15 %, tedy v průměru ročně asi o 3 %. Nebyl tedy za tři roky splněn ani úkol, který měl být podle plánu realizován za jeden jediný rok. Na poslední dva roky pětiletky /1984 a 1985/ zbyvá tedy z celkových plánovaných asi 15 % růstu splnit ještě růst o 13 %. I kdyby se v roce 1984 podařilo splnit celý plánovaný růst o 3 %, musel by být v roce 1985 dosažen růst národního důchodu asi o 10 % /!, měla-li by být dovržena dynamika růstu, jak ji původně stanovila dnešní pětiletka. Na takový zázrak však ani žádný ekonomamatér jistě nevěří.

2. Užitý národní důchod

Rovněž v roce 1981 i 1982 klesl proti předcházejícímu roku obdobně - jako vytvořený národní důchod, jenže prudčeji /měřeno oficiálními srovnatelnými cenami/. V roce 1982 proti poslednímu roku minulé pětiletky /1980/ klesl o 5 % a zůstal pod úrovní roku 1979 a dokonce i pod úrovní roku 1988 /!.

Výše uvedený předběžný přírůstek vytvořeného národního důchodu v roce 1983 o 2,2 % /t.j. asi o 9,9 miliard/ musí být "přednostně použit ke krytí zahraničních potřeb", tj. k zaplacení úroků, ke splácení úmluvy z dluhů v kapitalistických státech a ke krytí stále nepříznivějších směnných reakcí, neboť zhoršená efektivnost našeho vývozu známená, že se trvale zhoršuje poměr mezi cenami, dosahovanými u našeho vývozu, a mezi cenami našeho dovozu. Zbude proto z přírůstku vytvořeného národního důchodu jen část pro domácí použití, tj. především pro soubní spotřebu a investice. Jestliže předpokládáme, že jen přibližně polovina přírůstku vytvořeného národního důchodu v roce 1983 /analogicky, jak je to plánováno pro rok 1984/ zůstala pro tuzemské použití, vzrostl užitý národní důchod v roce 1983 asi o 5 miliard, ale zůstal stále ještě pod urovni roku 1981 i 1979 a dokonce i pod urovni roku 1988 !/.

Jestliže pro rok 1984 je plánován přírůstek vytvořeného národního důchodu o 3 %, tj. asi o 14 až 16 miliard, z něhož ovšem je plánována přibližně polovina na krytí zahraničních potřeb, zbývá tedy pro vnitřní použití jen 7 až 8 miliard, o něž se může zvýšit užitý národní důchod. V roce 1984 bude tedy užitý národní důchod stále ještě nižší než v posledním roce minulé pětiletky /1980/ asi o 2,1 %, tj. asi o 9 miliard. Z toho je zřejmá, jaká bude po čtyřech letech dnešní pětiletka "dynamika" použitelných vnitřních zdrojů naší ekonomiky".

3. Stále klesající objem investic

Aby se prádký pokles užitého národního důchodu neprojevil plně ve snížení životní urovni, byly každoročně snižovány objemy investic. To ovšem nelze provádět "bezrestně", tj. bez újmy pro budoucí vývoj národního hospodářství. Je to jen řešení nouzové /zoufale/. Paradoxní je, že v době vědecko-technické revoluce by naše technické zaostávání za světem mělo být odstranováno při stále se snižujících objemech investic.

V roce 1983 byl objem investičních prací a dodávek 141,8 miliard, což je o 5,6 % méně než v roce 1980, o 4,3 % méně než v roce 1979 a dokonce i méně než v roce 1978 !/.

Pokles objemu investic se již dnes projevuje v některých oblastech nezajištěním ani prosté reprodukce a nízkými ekologickými investicemi. Nutně se též zpomalí /znemožní/ odstranění dnešních disproporcí, ukoprofilových a deficitních výrobků a subdodávek. Především se však projeví v budoucnosti dalším poklesem technické urovni.

V roce 1984 je plánován další pokles objemu investic na 140 miliard, což je asi o 10 miliard méně než v posledním roce minulé pětiletky /1980/, méně než v roce 1979 i 1978 a odpovídá zhruba urovni roku 1977 !/. Omezené možnosti investic jsou dnes ještě navíc zhoršovány tím, že investice do paliv a energetiky spotřebují téměř 38 % z celkových průmyslových investic a že proti původnímu plánu vyžadují o jednu miliardu více, protože vzrostly rozpočtové náklady u dvou rozestavěných jaderných elektráren. Ovšem i růst a překračování nákladů u veškerých /!/ velkých investic zužuje zdroje pro jiná odvětví a jiné účely.

Při tom všem zůstává efektivnost našich nových investic stále velmi nízká, protože náš hospodářský mechanismus není schopen vyvijet v tomto směru účinný tlak:

"Rada investorů nadsazuje očekávaný přínos investice. Ke zděvodení investic dovedně využívají všech možných argumentů, ale po dokončení investic lze do plánu zahrnout nezřídká pouze polovinu z uvažovaného přínosu" /uvodník RP, leden 1984/. Přitom ta druhá "uvažovaná, tj. plánovaná, chybějící polovina přínosu může způsobit řetězovou reakci po ruch v materiálním zásobování výroby".

4. Zahraniční obchod s kapitalistickými státy

se během dnešní pětiletky stával stále větší překážkou pro možnou dynamiku a efektivnost ekonomického rozvoje – především pak naši vlastní vinou.

Vývoz do kapitalistických států v roce 1983 nebyl splněn "v předpokládané struktuře a efektivnosti". K vývozu podle zásady at-to-stojí-co-

to-atojí nás tlačila jednak nutnost platit vysoké úroky a úmor ze zadlužení v kapitalistických státech, jednak nedostatek výrobků, schopných konkurence na n ročních světových trzích /především stroje/; dále pak nízké ceny za naše vyvážené výrobky vzhledem k jejich špatným technickým parametrům. Smenné relace se v průběhu dnešní pětiletky stále zhoršovaly v nás neprospech, takže za stejný fyzický vývoz jsme získávali stále nižší fyzický dovoz.

Ve vývozu došlo k nejvýraznější odchylce od plánu pětiletky. Propad by byl ještě větší, kdyby neplnění hodnotového plánu vývozu zpracovatelského průmyslu nebylo nahrazeno zvýšeným vývozem surovin a materiálů /!/, především ropných a metalurgických produktů /!/. Oslabilo to usílení o efektivní strukturální změny a celkový proces intenzifikace výroby ekonomiky.

Dovoz z kapitalistických států byl v r. 1983 snížen proti roku 1982 o 2,4 %. Ovšem i v roce 1982 byl již dovoz z EHS a z ostatních vyspělých kapitalistických států i z rozvojo vých zemí snížen proti roku 1981 a stejně i v roce 1981 proti roku 1980, což spolu představovalo snížení o dalších 10 %. Celkem tedy byl snížen dovoz za tři roky pětiletky asi o 12,5 %.

To muselo nutně jednak vyvolat obtíže v materiálovém zabezpečování výroby i na spotřebním trhu, jednak mít negativní důsledky pět následující vývoj. Krácení dovozů zužovalo prostor pro výrobu a krytí potřeb národního hospodářství i vnitřního trhu.

5. Průmyslová výroba

se zvýšila za tři roky pětiletky o 6 %, tedy ročně průměrně jen asi o 2 %. Pro rok 1984 je plánován růst o 2,9 %. I když se podařilo tento plán splnit, pak celkem za první čtyři roky dnešní pětiletky vzroste průmyslová výroba o necelých 9 %, což je jen asi polovina původně plánovaného růstu na celou pětiletku.

U Průmyslové výroby nebylo plánované užití výroby dodržováno. Užití totiž v některých výrobních oborech neodpovídalo společenské potřebě. Přejevovalo se to zvlášt citelně v neplnění ukolů vývozu do nesocialistických zemí a ve vývoji zásob. Pro rok 1983 byl totiž stanoven průmyslu ukol snížit /již tak nadmerné/ zásoby o 0,7 miliard korun, jenž průmysl je naopak dále zvýšil o téměř 4 miliardy /!/.

6. Úspory elektrické energie a kovů

Pro rok 1984 se plánují reálné materiálové úspory v rozsahu, jakého dosud nikdy nebylo dosaženo. Vzhledem k dosavadním výsledkům jde však asi jen o plánovací euforii:

Státní cílový program na rok 1983 určil úsporu paliv a energie ve výši 2 %, přičemž odbory se zavázaly k další uspoře o 0,5 %, celkem tedy 2,5 %. Zpráva FSU uvedla výsledky o hospodaření elektřinou v roce 1983: Výroba byla o 2 % vyšší než v roce 1982, avšak spotřeba byla vyšší o 2,7 % /schodek byl asi kryt dovozem/. Protože objem průmyslové výroby vzrostl právě o 2,7 %, tedy s stejně jako spotřeba elektřiny, nebylo dosaženo vlastně žádné úspory. I když bychom vzali v úvahu jen růst spotřeby elektřiny u velkospotřebitelů, kde činí 2 %, pak růst průmyslové výroby by ukazoval na usporu elektřiny nejvýše o 0,7 %. Ze sečtené uspory, jak je nahlásily podniky, nemusí odpovídat skutečné uspoře – na to upozornila ve svých zprávách již Státní energetická inspekce.

Požobně je tomu asi i se snížováním spotřeby materiálu, kde výrobní podniky hlásí úspory kovů. Zpráva FSU uvedla, že v roce 1983 plněním státního cílového programu uspor kovů bylo ve strojírenství dosaženo 4,9 % relativní usporu u železných kovů, tj. 284 tisíc tun. Jenž:

"Metodika plánování uspor a jejich výpočtu umožňuje vykazovat i takové uspory, které nikomu nic nepřinesou. Uvádějí se však proto, že nadřízený orgán rozepíše úkol tak vysoký, že v zájmu dobrého hodnocení pracovního kolektivu nezbývá než vykazovat i takové uspory, které nejsou nic platné ani nám ani společnosti. Plánování uspor kovů, které začíná pohledem z okna za nějakým množstvím, má za následek vršení jedné neprav-

dy za druhou. Jen takovým způsobem se může stát, že se plánované množství kovů každoročně uspoří, avšak nikde vlastně neexistuje" /RP leden 84/.

"Kdo se do administrativní mašinerie dobré podívá, zjistí, že může vykazovat jakékoli uspory, aniž by musel ve výrobě něco měnit. Tím se stává, že je v národním hospodářství hodně úspor, ale nikdo si je nemůže vybrat" /RP leden 84/.

Neuvěřitelné? Já věřím, že pak redaktor, do jehož specializace v Rudém právu spadají tyto otázky, si to nemohl jen vymyslet a že si to jistě ověřil.

7. Reálné mzdy

byly v roce 1981 nižší než v roce 1980 i 1979 a dokonce nižší než v roce 1978 /!/. U reálných mezd došlo v roce 1982 k dalšímu poklesu, nebylo však dosud uveřejněno o kolik /a to ještě ani ve Statistické ročence /SR/, která vyšla v prosinci 1983/; tento pokles lze odhadnout asi na 2 %, nebot v roce 1982 nominální mzdy vzrostly o necelá 3 %, avšak současně maloobchodní ceny asi o 5 %. Jestliže v roce 1983 došlo proti roku 1982 k růstu reálných mezd o 0,8 %, pak tím byl zhruba vyrovnan jen jejich pokles mezi roky 1978 a 1981. Zůstávají tedy v roce 1983 reálné mzdy pod úrovní roku 1978 asi o 2 %.

8. Osobní reálná spotřeba

v roce 1982 proti roku 1981 klesla o 2,5 %, tj. asi o 5,5 miliard Kčs. I když tedy podle zprávy FSU stoupla v roce 1983 o 1,9 % proti roku 1982, zůstává v roce 1983 nižší, než byla v roce 1981.

Jestliže je ve zprávě FSU udán růst v roce 1983 /1,9%/ v běžných cenách, pak by reálná osobní spotřeba v roce 1983 vzrostla jen o 1 %, nebot oficiální index maloobchodních cen zboží a služeb se v roce 1983 zvýšil o 0,9 %. Takové zvýšení osobní reálné spotřeby o 1 % by spíše odpovídalo i oficiálnímu růstu reálných mezd o 0,8 %. Reálná osobní spotřeba v roce 1983 by tedy byla nižší než v roce 1981 a dokonce nižší než v roce 1978 /!/.

Tomu odpovídá i oficiální údaj, že reálná osobní spotřeba po přiznávaném poklesu v roce 1982 se v průměru posledních tří let zvýšila průměrně ročně o 0,3 %. Tedy za tři roky celkem o 0,9 %, což znamená, že přesto však v roce 1983 zůstala stále ještě pod úrovní roku 1981 a byla jen nepatrne nad úrovní dosaženou již v roce 1978. A tomuto úspěchu, dosaženému během posledních pěti let, jsme museli obětovat podstatné snížení objemu investic.

9. Výstavba bytů

nedosáhla plánované úrovně. V roce 1983 bylo dokončeno jen 94,2 tisíc bytů, což je proti roku 1982 méně o 7,5 tisíc bytů, tj. o 7,5 %. Proti poslednímu roku minulé pětiletky /1980/ bylo v roce 1983 dokončeno méně o 34,7 tisíc bytů, tj. o 26,9 %; proti roku 1979 je to dokonce méně o 35,1 tisíc bytů, tj. 27,2 %. Rovněž olán modernizace a rekonstrukce bytů byl v roce 1983 splněn jen na 77 %.

Za první tři roky dnešní pětiletky /1981 až 1983/ bylo ve srovnání s třemi posledními roky minulé pětiletky /1978 až 1980/ dokončeno méně asi o 90 tisíc bytů, tedy prakticky o čtvrtinu. Ztbatila se tím tedy celá jednorocní výstavba během pouhých tří posledních let.

10. Inflační tlaky

Vývoj mzdových prostředků byl v roce 1983 v rozporu s vývojem společenské produktivity práce, což způsobilo inflačně, resp. se při uměle udržovaných maloobchodních cenách dále inflační tlaky prohlubovaly,

Jestliže komplexní základní ukazatele v hmotné oblasti ekonomiky se

se zvyšovaly jen nepatrně, pak pěněžní prostředky vypazovaly naopak velmi vysokou dynamiku. Přírůstky peněžních hotovostí a vkladů na knížkách dosáhly v roce 1983 rekordní výše 16,1 miliard. Za rok 1983 to představuje vzrůst o 7,2 %. Za tři roky dnešní pětiletky pak vzrůst o 21,4 % /!/, zatímco například nejrychleji rostoucí ukazatel komplexní, průmyslová výroba, vykázal za tři roky růst jen o 6 %.

Za tři roky dnešní pětiletky se peněžní příjmy obyvatelstva zvýšily o 36 miliard, zatímco maloobchodní obrat se zvýšil jen o 21 miliard: rozdíl je tedy 15 miliard. Inflační tlaky v oblasti výroby byly zesíleny též nadmerným růstem provozních úvěrů, které se za dva roky zvýšily o 18 %.

Tedy dynamika vysoká, bohužel na nesprávném místě, znamenající jen vzrůst inflačních tlaků ve výrobě a další růst objemu nerealizovatelné kupní sily na spotřebním trhu.

Během roku 1982 a 1983 se státu podařilo zvýšením maloobchodních cen znehodnotit peněžní prostředky obyvatelstva celkem asi o 6 %, tj. o 14 a půl miliardy Kčs. Přesto další miliardy nerealizovatelné kupní sily zustávají dále viset jako hrozící hypotéka nad naším budoucím spotřebním trhem.

- * -

Srovnání dynamiky a efektivnosti našeho ekonomického vývoje v posledních letech s několika vyspělými kapitalistickými státy, ačkoli ty již několik let trpí hospodářskou krizí, ukazuje, že jsme zdaleka nedokázali využít potenciálních možností a přednosti plánování národního hospodářství, - zvláště z hlediska produktivity práce, která je základním kritériem ekonomického vývoje, jeho dynamiky a efektivnosti.

VÝHLED na hladký chod ekonomiky

jako předpoklad dynamiky a efektivnosti - z hlediska situace na začátku roku 1984.

"V roce 1983 se podařilo zajistit plynulý a rovnovážný chod národního hospodářství" /zpráva FSÚ, RP, leden 1984/.

1. Avšak právě v oblasti, která je nejdůležitějším předpokladem dynamiky, efektivnosti a plynulého chodu výroby, přetrvávají již léta vážné nedostatky v plynulosti dodavatelsko-odběratelských vztahů. Vznikají tak řetězové reakce poruch v materiálovém zajištění odběratelů-výrobců, zvláště disproporce v subdodávkách mezi finalizujícími a kompletočními výrobními odbory.

V poslední dekádě každého měsíce a čtvrtletí "řádí" šturmovština, která znamená nerovnoměrné a tím celkově nízké využívání výrobních kapacit. Sturmovština parazituje i na základech /přesčasové a sobotní/ příplatky ke mzdám/, snižuje kvalitu výrobků, zvyšuje urazovost.

Rostoucí disproporce v materiálovém zajištování výroby jsou zřejmě i z toho, že narostlo direktivní byrokratické bilanční rozdělování deficitních materiálů a výrobků:

Vzrostl počet bilancí centralizovaného direktivního rozdělování materiálů. V roce 1983 proti roku 1978 bylo rozdělováno na úrovni státního plánu 306 bilancí proti 159, na úrovni ministerstev 167 bilancí proti 38 a na úrovni VHJ to bylo 299 bilancí proti 28 bilancím v roce 1978 /PH, prosinec 83/.

2. Uvedené tyčení zprávy FSÚ o "plynulém chodu hospodářství" např. při dnešní situaci v zásobování náhradními díly vyvolá spíše shovívavý usměv. Nedostatek náhradních dílů téměř ve všech oblastech ekonomiky je dnes i v oficiálních sdělovacích prostředcích příliš obehraná deska, evergreen. Svědčí to již léta o nemohoucnosti našeho centrálního plánování.

"Plán zisku a výroby i dalších ukazatelů se výrobním podnikům lépe

plná výrobou finálních výrobků. Podniky uznávají, že zákazníci potřebují také náhradní díly - alekdo za ně splní předepsané ukazatele? Takové je myšlení výrobců" /RP, leden 84/.

Situace v náhradních dílech je jen charakteristickou výsečí celkové situace ve výrobě, která - za dnešního zbyrokratizovaného hospodářského mechanismu - ve snaze plnit především ukazatele nerespektuje potřeby a požadavky odběratelů a spotřebitelů.

3. Předobná situace, svědčící o neúčinnosti vládních usnesení, je např. v zásobování výrobních podniků náradím - jeho nedostatek je vážnou překážkou plynulého chodu výroby, zvláště ve strojírenství. Přes usnesení vlády /z roku 1980/ rozvíjí např. ministerstvo všeobecného strojírenství, které se na celkové výrobě nářadí podílí přibližně 80 %, jeho výrobu méně než polovičním tempem.

Rovněž "účinnost vládního usnesení o výkupu opotřebovaného nářadí je minimální. Návratnost některého nářadí by měla být asi 60 %, ve skutečnosti je jen asi 7 %. Návratnost například u rychlořezné oceli dokonce klesá. Prověrka zjistila, že jen ve velmi málo podnicích /9%/ byly normy a normativy spotřeby a zásob nářadí. Některé druhy nářadí jsou pro některé podniky prakticky medosažitelné" /RP, leden 84/.

Nejde však jen o to, kolik se vyrábí, ale co se vyrábí. "Podniky si vybírají a manipulací sortimentem se dá velmi slušně vydělat. Např. jen záměna sortimentních kolonek v plánu přinese zvýšení ceny o 50 %" /RP, leden 84/.

Manipulace sortimentem při výrobě nářadí ukazuje na všeobecný jev v celkové výrobě, jak také je možno plnit a překračovat plánovaný zisk. Tu je i částečné vysvětlení, proč zisk v průmyslu v roce 1983 proti roku 1982 mohl vzrůst o 13 %.

4. Rozborý ukázaly, že poruchy v materiálovém zásobování výroby mají rozhodující podíl na příčinách ztrát ve využívání časového fandu pracovníků a strojových fonfů. To, že chod výroby nemůže být plynulý, má za následek obrovské vnitrosměnové prostoje:

"Nepědařilo se zajistit žádoucí zvýšení produktivity práce. Trvají problémy ve využívání pracovní doby. Jen v průmyslu odpadlo v roce 1982 z nějrůznějších příčin kolem 38 milionů směn, tj. kolik je za rok odpracováno ve 100 středně velkých průmyslových podnicích. Přitom je známo, že ztráty způsobené vnitrosměnnými prostoji jsou mnohdy značně vyšší" /HN, prosinec 83/.

"Koefficient směnnosti dělníků v průmyslu v roce 1983 zůstal na úrovni předcházejícího roku" /Zpráva FSÚ, 84/.

5. Normování práce a jeho využití zůstaly v roce 1983 nadále slabým místem pro pozitivní vývoj dynamiky a efektivnosti:

"Vláda svým usnesením z roku 1980 uložila všem odvětvovým orgánům prověřit v období 1981 až 1983 normy spotřeby práce. Do konce roku 1981 bylo prověřeno 61 % norem, avšak uplatněny v praxi byly jen u 33 % pracovníků" /RP, leden 84/.

6. Prvňadým úkolem v roce 1983 mělo být využití všech různých potenciálních rezerv ke zvýšení efektivnosti a dynamiky rozvoje. Ale dnešní neúčinný hospodářský mechanismus tomu brání:

"V roce 1982 bylo z rozšiřovaných /tj. rozeslaných na jiné podniky/ zlepšovacích návrhů přijato k využití jen 13 % /!/. Opomíjí se využití zlepšovacích návrhů, které se jinde již osvědčily" /RP, leden 84/.

"Na rok 1984 plánovaly výrobní podniky jen nepátrné zvýšení proti roku 1983 - podílu výrobků prvního stupně jakosti u nové výroby: v těžkém strojírenství z 3,4 % na 3,8 %, v elektrotechnickém průmyslu z 5,4 % na 5,8 %, v hutnictví jen o 0,1 % apod. Ještě horší je situace u technických pokrokových výrobků: jejich podíl v roce 1983 v hutnictví byl jen 0,8 % a má se v roce 1984 zvýšit na pouhých 1,1 %. Ve všeobecném strojírenství se má jejich podíl zbýšit z 1,1 % na 1,6 %, v elektrotechnickém průmyslu z 3,3 % na 3,7 % spod." /RP, leden 84/.

Bylo by dnes již příliš laciné uvádět příklady, jak podniky vůči

plánovacím centri chytračí a spekulují, že záměrně skrývají své rezervy, k čemuž je nepřímo vede dnešní vadný hospodářský mechanismus.

7. Opatření vlády o normování spotřeby materiálu nejsou účinná:

"Při prověrce norem spotřeby se podniky chovají většinou pasivně a navíc v předkládaných požadavcích z výsledků prověrky norem nevycházejí. V návrzích na spotřebu bilancovaných železných kovů pro plán 1983 a 1984 předložili hlavní spotřebitelé ukazatele měrné spotřeby změkčené proti skutečnosti v 1981 a 1982, ačkoli státní cílový program rasionalizace spotřeby kovů předpokládá, že by mělo dojít k výrazným usporám" /RP, prosinec 83/.

Rovněž normování zásob přineslo v praxi veliká zklamání:

"Normy výrobních zásob se často tvoří stanovením maximální pojistné doby, takže ve svém uhrnu normované stavy zásob překračují skutečné stavy. Takové normy nemohou být nástrojem řízení pohybu zásob". Přitom naše výrobní zásoby jsou ve srovnání s průmyslově vyspělými kapitalistickými státy několikanásobně vyšší. To platí obdobně i o dodacích lhůtách. U nás je u "pohotových zásob oabytových zásob tendence prodlužovat objednací a dodací lhůty" /PH, prosinec 83/.

"Některé podniky snižují své nadměrné zásoby tím, že vystavují ke konci roku nabídkové listy na navyužité zásoby, které rozešlou zprostředkujícím organizacím, avšak na počátku dalšího roku tyto nabídkové listy ruší" /tamtéž/.

8. Překážkou dynamiky, efektivnosti a hladkého chodu národního hospodářství je léta pregrávající opožděné dokončování investic. Časové skluzy při jejich uvádění do provozu znamenají vypadky produkce, a s jiníž se v plánu u odběratelů počítalo. To vyvolává poruchy v materiálovém zásobování nebo i snížení vývozu nebo zvýšení dovozu. Ačkoli lhůty výstavby jsou u nás nadměrně dlouhé, ačkoli objem našich investic každoročně klesá, nepodařilo se snížit umrtvené hodnoty v nedokončené výstavbě.

"Objem prostředků vázaných v nedokončené výstavbě činil v roce 1983 celkem 166 miliard korun a zůstal na úrovni předcházejícího roku" /zpráva FSÚ, 84/.

9. V bytové výstavbě rovněž nelze zdaleka mluvit o plynulém chodu výstavby. Naopak šturmovština je tu takříkající výstavní:

"V roce 1983 byla více než polovina bytů dokončena a odevzdána až ve čtvrtém etvrtletí, převážně až v prosincových dnech /!/" /RP, leden 84/.

I kvalita odevzdávaných bytů je následkem šturmovštiny velmi nízká. Např. u jednoho velkého stavebního družstva připadlo v roce 1983 na jeden odevzdáný byt průmarně 70 /!/ závad a nedodělků.

10. Tvrzení zprávy FSÚ o tom, že "v roce 1983 se podařilo zajistit plynulý a rovnovážný chod hospodářství", může připadat - pokud jde o vnitřní obchod - i našemu znárodnění spotřebiteli až neuvěřitelně. Vyjmout výrobky, které nelze normálně sehnat /"Ptejte se!"/, by bylo dlouhé a již nudné. Uveřejňované výsledky kontrol obchodních inspekční, pokud jde o předražování a vadnou kvalitu spotřebního zboží, překvapí asi i otužilé pesimisty. Též restaurace okrádají své návštěvníky:

"...nadále se vyskytuje učtování služeb, které nebyly poskytnuty, předražují se jídla i nápoje, jinde zase porce jsou menší, než určuje norma, při čepování piva běžně chybí centimetr do stanovené míry, prodává se zboží s prošlou záruční lhůtou apod. Např. v Bratislavě činilo předražení v průměru 7 Kčs na 100 Kčs učtovaných /jen!/ za pokrmy" /RP. leden 84/.

/Některé uvedené citáty byly zkráceny ev. stylisticky upraveny./ Právě proto, že neexistuje "rovnovážný a plynulý chod" na spotřebním trhu a u služeb, rozšířil se tolik druhý distribuční okruh. Ten jednak supluje nedostatky oficiálního spotřebního trhu, jednak využívá jeho nerovnovážnosti. Patří sem podpultový prodej, knrupce, šmelina apod. Normální spotřebitelé jsou okrádáni /vykořistobání?/, zatímco na druhé straně vznikly desetitisíce nových socialistických zbohatlíků-milionářů.

Z Á V Ě R

Předcházející analýza, i když jen stručná a heslovitá, ukázala, že rovnovážnost a plynulosť chodu našeho národního hospodářství v roce 1983 je ve značné míře propagandistickým eufemizmem, který je v rozporu s dnešní objektivní realitou jak ve výrobě, tak na spotřebním trhu. Pochybnosti mohou vzniknout i u dalšího oficiálního tvrzení, že "výsledky dosavadního průběhu pětiletky ukazují, že se v zásadě daří plnit zaměry...". Vzniká dojem, že za fasádou kužatých slov se skrývá smutná realita negativních důsledků nejen ekonomických, ale i politických a především morálních.

Při hodnocení roku 1983 v rámci dnešní pětiletky není ovšem všechno černé. Jsou i světlá místa a někde snad i místa růžová. Avšak celkově, právě u základních a komplexních ukazatelů dynamiky, efektivnosti a plynulého chodu ekonomického vývoje, převládá už léta barva šedivá, spíše tmavě šedivá. Bez korektur v dnešním neúčinném hospodářském mechanismu a bez změn v sociálně psychologickém klimatu, jež jsou rozhodujícími předpoklady pro ekonomickou angažovanost podniků a většiny pracujících a tím i pro potřebný růst produktivity práce, bude ta tmavě šedivá barva přetrvávat ještě dlouho.

Dosahovat dynamického a efektivního rozvoje - to nelze stavět na zbožných přáních ideologů a ekonomických amatérů. Dnešní krizové jevy jsou již tak závažné, že náprava by neměla být ponechána těm, u nichž začínal odborný a pragmatický přístup k řešení naléhavých, hrozících krizových problémů. Jestliže by většina pracujících ztratila důvěru, že vláda je schopna zvládnout závažné, léta přetrvávající disproporce a deformace, plánovací iracionálnosti a absurdity, které každoročně působí mnohamiliardové škody a ztráty - pak hrozí, že se ztratí důvěra nejen v rovnovážný a plynulý, dynamický a efektivní ekonomický rozvoj, ale možná i v ideu plánování vůbec.

Únor 1984

X X X

Sdělení VONS č. 358 /Propuštění ing. Jana Litomiského/

Dne 18.2.1984 byl po tříletém věznění propuštěn z výkonu trestu ing. Jan Litomiský, bytem Vyskytná 2, okr. Pelhřimov, signatář Charty 77 a člen VONS. Ing. Litomiský byl odsouzen pro svou činnost ve VONS ke 3 létům vězení a ke 2 letům ochranného dohledu. V praxi to znamená, že se nyní musí 4krát týdně hlásit na stanici VB v Pelhřimově, vzdáleném 15 km od místa jeho bydliště. Sí se pohybovat pouze v několika nejbližších obcích, a dozorčí orgán mu odmítá povolovat účast při nedělních bohoslužbách v evangelickém sboru v blízkém Opatově, ačkoliv je členem tamního staršovstva.

30.3.1984

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
členy Mezinárodní federace pro lidská práva

Sdělení VONS č. 359 /Případ Karla Hrabánka/

Karel Hrabánek, nar. 22.12.1958, dělník, bytem Lanškroun, Žižkova 218, okr. Ústí n. Orlicí, si od 4.10.1977 odpykával po zadržení v Polsku třicetiměsíční trest odňtí svobody pro trestné činy nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269/l tr.z. a opuštění republiky podle § 109/l tr.z. Během výkonu trestu ve věznici Plzeň-Bory se seznámil s Vladislavem Králíkem, odsouzeným též pro § 109 tr.z. Hrabánek se mu svěřil za co byl odsouzen a dotazoval se ho, jak se on dostal přes hranice do Rakouska. Králík mu řekl, že za pomocí převaděče, jemuž zaplatil 20 000 Kčs. Odkázal ho na Františka Šibru v Kaplici, o němž věděl, že je příslušníkem Pohraniční stráže, což ovšem Hrabánkovi neřekl. Dne 12.4.1980, týden po propuštění z výkonu trestu se vydal Karel Hrabánek se svým bývalým spoluvězněm Jiřím Běmem autem do Kaplice, aby vyhledal

doporučeného Františka Šibru. Šibrovi sdělil, že se chce dostat do zahraničí, kde má od r. 1968 příbuzné, a že se na něho obrací na doporučené Králika, aby mu pomohl k přechodu hranic a dotazoval se ho, co za to požaduje. Jako důvod opustit republiku uvedl, že nechce v ČSSR vykonat vojenskou službu. Zatímco Hrabánek čekal na Šibru, až se oblékne, ten zavolal hlídku VB. Uchopil před domem Hrabánka za ruku a chtěl ho vést směrem k přijíždějící hlídce. Hrabánek se dal na útěk k zaparkovanému autu, řízenému Jiřím Bémem. Zanedlouho byly oba zadrženi hlídka VB. Okresní soud v Českém Krumlově odsoudil za předsednictví JUDr Františka Linharta dne 13.8.1980 Karla Hrabánka k 30 měsícům nepodmíněného trestu odnětí svobody ve II. NVS pro přípravu tr. činu opuštění republiky /§ 7/1 k § 109/1 tr.z./. Karel Hrabánek se stal při svém druhém odsouzení obětí provokátéra, nasazeného mezi vězni. Tato metoda práce ~~mezi~~ bezpečnostních orgánů upomíná na padesátá léta, kdy se mnoho desítek lidí dostalo do vězení, protože uvěřili podobným provokacím. Tato praxe bezpečnostních orgánů má vykázat oprávněnost jejich existence a úspěšnost jejich zásahů. V širším kontextu má odůvodnit nesmyslné a nákladné střežení západních hranic.

7.3.1984

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

Sdělení VONS č. 360 /Propuštění dr. Ladislava Lise/

Dne 5.3.1984 byl po vykonání trestu 14 měsíců vězení propuštěn dr. Ladislav Lis, bytem Šiškova 1228, Praha 8, mluvčí Charty 77 a člen VONS. Kromě trestu odnětí svobody mu byl uložen na 3 roky ochranný dohled. Musí se denně hlásit na místním odd. VB. Po 22 hod. večer musí být doma. Ačkoliv nemá soudně přikázáno žádné místo pobytu, dozorčí orgán mu prakticky znemožnuje o víkendech opouštět Prahu.

30.3.1984

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

Sdělení VONS č. 361 /Policejní zásah v bytě dr. Ladislava Hejdánka/

V pondělí 19.3.1984 v půl osmé večer byla sbátní bezpečnosti krátce po zahájení přerušena přednáška profesora Th. de Boera z Amsterodamu o Emanueli Lewinasovi, konaná v rámci pravidelného filosofického semináře pro přátele a zájemce v bytě PhDr. Ladislava Hejdánka, Slovenská 11, Praha 2.

18 účastníků semináře bylo legitimováno a kromě členů rodiny byli všichni odvezeni k výslechu do Bartolomějské ulice č. 7, Praha 1. Odvezen byl i holandský host se synem. Dr. Ladislav Hejdánek nebyl doma, ale v nemocničním místě léčení.

Výslechy skončily kolem půlnoci. Obdobné policejní zásahy proti tomuto semináři pro soukromé studium filosofie byly pravidelně provedeny na jaře 1982.

21.3.1984

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

Sdělení VONS č. 362 /Rozsudek nad Jiřím Šnajdrem a Janem Mokrým potvrzen/

Krajský soud v Ostravě za předsednictví JUDr Bohuslava Staňka ve veřejném zasedání ze dne 24.11.1983 potvrdil rozsudek okresního soudu v Sumperku, jímž byli Jiří Šnajdr a Jan Mokrý odsouzeni k 10 resp. 12 měsícům odnětí svobody s podmíněným odkladem na tři roky /viz Sdělení č. 340/. Odůvodnění rozsudku se opírá o stejné důkazy, které byly uvedeny v rozsudku první instance. U okresního soudu bylo obžalovaným zdůrazněno, že se provinili nejen spácháním trestného činu maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi podle § 178 tr.z., jehož skutkovou podstatou bylo, že obžalovaní pořádali schůzky, při kterých se přítomní

modlili, zpívali náboženské písničky, četli Písmo a rozjímali o něm, ale že se též provinili proti církvi účastí v letničním hnutí. Jiří Snajdr uvedl při odvolacím řízení na svou obhajobu kromě jiného, že kardinál František Tomášek podal v této věci krajskému soudu své vyjádření a že je nutno vzít v úvahu jeho vyjádření jako nejvyššího církevního představitele. Nato byl umlčen předsedou senátu s tím, že "do našich zákonů nemá nikdo co mluvit, ani Vatikán, ani kdo jiný". Tato epizoda byla signifikantní pro celý průběh jednání a dostatečně ilustruje údajnou nezáujatost a objetivnost soudního senátu.

19.3.1984

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

x x x

69. zasedání Mezinárodní konference práce, Ženeva 1983

1/ Při jednání komise pro aplikaci konvencí a doporučení byl, pokud jde o uplatnování úmluvy č. 111 o diskriminaci v zaměstnání a povolání v Československu, po velmi obsáhlé kontroverzní diskusi na základě stanoviska komise znalců, zařazen do generální zprávy této komise zvláště paragraf /č. 89/ tohoto znění:

"Komise poznamenává, že čs. vláda poskytla podrobné informace ve své zprávě o aplikaci Úmluvy č. 111, týkající se diskriminace /v zaměstnání a povolání/, kterou komise dostala v březnu 1983, a která se stala předmětem komentářů v komisi znalců a v komisi Konference. Na základě těchto komentářů komise bere na vědomí oznámení vlády, podle nichž se více omezila politická kriteria v oblasti zaměstnání a propouštění. Komise však soudí, že tu jsou důsody k zneklidnění, pokud jde o problémy v této oblasti. Komise zaznamenává ochotu, kterou vláda Československa projevila, pokračovat v dialogu s kontrolními orgány Mezinárodní organizace práce /MOP/. Vyjadřuje naději, že příští zpráva bude obsahovat podrobné informace a ukáže pokrok uskutečněný ve vztahu k celkové aplikaci Úmluvy č. 111 jak v legislativě tak i v praxi."

Tento paragraf o Československu následoval po odstavci věnovaném aplikaci této úmluvy v Chile a před analogickým odstavcem ve vztahu k Turku. V odstavcích 91 a 92 se tyto vlády vyzývají, aby přijaly všechna nezbytná opatření, aby se napravily konstatované nedostatky, a aby se využily formy pomoci Mezinárodního úřadu práce včetně přímých kontaktů k tomu, aby se mohl uskutečnit reálný pokrok, pokud jde o výkon jejich /vlád/ povinností z hlediska Ústavy MOP a citované konvence. Vlády uvedené v odstavci 88, 89, 90 se vyzývají, aby poskytly informace a příslušné zprávy, které umožní komisi sledovat tyto otázky na příštím zasedání konference.

2/ Zpráva komise znalců pro aplikaci úmluv a doporučení .. Československo /ratifikace: 1969/

"Ve své předcházející poznámce komise dala zprávu o různých otázkách vyplývajících ze zkoumání Správní rady Mezinárodního úřadu práce stížnosti podané na základě čl. 24 a 25 Ústavy MOP, jejímž předmětem jsou propouštění a další opatření přijatá vůči pracujícím, kteří podepsali nebo podporovali manifest známý pod jménem Charta 77, který je předmětem zprávy uveřejněný v Úředním věstníku, m. LX 1, 1978, řada A, č. 3, doplněk.

Komise zaznamenala prohlášení vlády, podle něhož propuštění, jichž se týkala stížnost, neměla žádný vztah k politickým názorům pracujících. Z hlediska vlády se dotčené osoby neomezily na kritiku nebo na vyjadřování politických názorů, ale vyvíjely činnost škodlivou bezpečnosti státu. Vláda poznamenala, že ve zdrcující většině případů jiným motivem propuštění byla konkrétní činnost škodlivá fungování příslušných podniků a organizací, když porušovala pracovní disciplínu, a v určitých případech osoby byly funkcionáři, na kterých se v souladu s čl. 1, § 2 úmluvy oprávněně požadovalo respektování ustavních principů čs. socialistické

republiky. Vláda připojila, že od počátku r. 1978 nebyl žádny případ propuštění, který by vzbuzoval pochybnost, pokud jde o aplikaci Umluvy, a že v posledních letech důvod propuštění "hrozba bezpečnosti státu" nebyl nikde uplatněn. Aby se přece zabránilo případným příštím porušením umluvy v případech propuštění založených na tomto důvodu, všechni členové čs. komory průmyslu a obchodu byli vyzváni, aby interpretovali termín "hrozba bezpečnosti státu" jako činnost, která uvádí v nebezpečí integritu státního řádu, celistvost státního území, jeho schopnost obrany, mezinárodní vztahy státu a státní institucí a státní tajemství.

Konečně vláda uvála, že Federální ministerstvo práce a sociálních věcí přistoupilo k zhodnocení aplikace určitých článků zákoníku práce a že by to mohlo vyústit ve změny při jeho redakci. V tomto případě by byla vzata v úvahu nutnost zajistit těsnou vazbu mezi pracovním zákonodárstvím a umluvami a doporučenimi MOP.

Ve vyjádření, které komise zkoumala v r. 1982, Mezinárodní konfederace svobodných odborů připomněla, že stanovisko generální prokuratury republiky z 31.3.1977, podle něhož prohlášení známé pod jménem Charta 77 bylo jako takové schopno uvést do nebezpečí socialistický a státní systém republiky, a soudní rozsudky, založené na tomto stanovisku. Mezinárodní konfederace svobodných odborů zdůraznila, že tu známé stanovisko generální prokuratury nebylo změněno. Nad to Nejvyšší soud ve svém zhodnocení soudní praxe při aplikaci zákona č. 20 z r. 1975, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí č. 9-10/1978, přijal výklad čl. 46/1 zákoníku práce, který prakticky neguje význam změn vnesených do zákoníku v r. 1975. Podle téhoto výkladu může organizace propustit pracovníka, který bez jejího zavinění se nepřizpůsobil požadavkům, jež jsou podstatnými podmínkami pro rádný výkon jeho práce; tyto požadavky nemusí být stanoveny zákonem ný o jiném právním předpisem a mohou se vztahovat k druhu vykonávané práce nebo zastávané funkce, ke skutečnosti, jako je občanská angažovanost, morální a politické kvalnosti pracovníka atd. Mezinárodní konfederace svobodných odborů usuzovala, že tato interpretace Nejvyššího soudu potvrzuje, že organizace může kohokoli propustit z politických důvodů a že podobné rozhodnutí bude schváleno soudy.

Ze své strany komise připomněla, že úmluva, která chrání pracující proti diskriminaci založené na politickém názoru, předpokládá, že tato ochrana je jim přiznána i také pokud jde o jejich činnost vyjadřující nebo projevující opozici k oficiálním politickým principům. Navíc komise zdůraznila, že úmluva neomezila svou ochranu na prosté názorové rozdíly v rámci existujících politických principů a že by na druhé straně byla bezpředmětná ochrana názorů, které by se nevyjadřovaly a neprojevovaly. V důsledku toho tedy, i kdyby cílem autorů prohlášení Charta 77 byla modifikace existujícího sociálního řádu, nedávalo by to důvod, aby byli posuzováni, jako by nebyli chráněni umluvou při neexistenci jakéhokoli důkazu, že usilovali o tento výsledek metodami násilnými a neustavnými.

Komise poznamenala, že ve třech případech, ve kterých byl k dispozici text rozsudků, soudy soudily - ve světle prohlášení generální prokuratury, podle něhož prohlášení známé pod jménem Charta 77 bylo objektivně schopné uvést v nebezpečí socialistický a státní systém republiky - že propuštění z práce byla oprávněná. Komise poznamenala, že výklad pojmu "hrozba bezpečnosti státu", který sekce zaměstanavatelů čs. komory průmyslu a obchodu doporučila svým členům k přijetí při používání ustanovení zákoníku práce týkajících se propuštění z práce z tohoto důvodu, odpovídá tomu výkladu, který uvedl soud v jednom z rozsudků z r. 1977, jehož text je komisi k dispozici, v jemž prostý fakt podpisu prohlášení Charzy 77 byl prohlášen jako opravňující propuštění.

Na základě těchto informací komise žádala vládu, aby poskytla texty rozsudků, které by mohly prokázat změnu v soudní praxi, pokud jde o interpretaci a aplikaci příslušných ustanovení zákoníku práce, stejně jako text rozhodnutí Nejvyššího soudu, na něž se odvolává Mezinárodní konfederace svobodných odborů, týkající se možnosti propuštět pracovníky z politických důvodů na základě § čl. 46/1 zákoníku práce. Komise, když zjistila, že kvalifikační kriteria na zastávání míst v určitém počtu

podniků /např. Národní muzeum, podnik Pekárny a sodovkárny/ obsahovala požadavky politické povahy, žádala zároveň vládu, aby poskytla informace o kriteriích, podle nichž požadavky pokritické povahy figurují mezi osobní kvalifikací, kterou musí mít ti, kdo zaujímají místa na různých úrovních a v různých typech činnosti.

Komise zaznamenala informace a vysvětlení, které poskytla vláda komisi Konference v r. 1982 a ve své poslední zprávě.

Komise zaznamenala výklad čl. 46 /1/ zákoníku práce obsažený ve Sbírce soudních rozhodnutí poskytnuté vládou /č. 9,10/ 1978, Nejvyšší soud ČSSR/. Zaznamenala stanovisko soudu týkající se důvodů propuštění, podle něhož nesplnění požadavků, které se neprojevuje v neuspokojivých výsledcích práce, spadá/?/ mezi nesplnění požadavků politických a morálních.

Komise poznamenává zároveň, podle Sbírky rozhodnutí, že Krajský soud v Ostravě uvedl, že nejenom profesionální kvalifikace, ale zároveň kvaliifikace politická a morální jsou nezbytnými podmínkami pro výkon práce, a že se to týká zvláště pracovníků v řídících funkcích. Nejvyšší soud Slovenské soc. republiky stanovil, že pracovníci mohou být propuštěni na základě nedostatku požadavků, který se neprojevuje ve formě neuspokojivých pracovních výsledků, a že se to může týkat podle považované vykonané práce nebo zastávané funkce nejenom jejich speciálních osorných znalostí, ale rovněž jejich občanské angažovanosti, jejich kvalit a rálních a politických atd. Organizace, která uplatnila tento důvod propuštění, musí dokázat, že se týká požadavků, které tvoří podstatnou podmínu pro rádný výkon funkce a že nesplnění těchto požadavků nelze příčitat organizaci. Komise zaznamenává zároveň výklad Nejvyššího soudu, podle něhož nesplnění podstatných podmínek pro rádný výkon funkce se týká většinou požadavků trvale platných; jejich přiležitostné neplnění nebude obvykla dosti vážným důvodem k propuštění - vyjma zvláštní případy.

Pokud jde o politické požadavky, které má řídící personál ve veřejné správě a v hospodářské, komise se seznámila s pracovními předpisy a mzdovými instrukcemi, které poskytla vláda se svou zprávou. Zaznamenává rovněž podle uváděního tiskového orgánu KSČ /Rudé pr. vo/ ze 7.12.1982, že usnesení předsednictva ÚV KSČ z 6.11.1970 ke kádrové a personální práci se stále uplatňuje. Podle tohoto usnesení KSČ zakládá svou kádrovou práci na třídních a politických kriteriích a hodnotí zároveň odbornou kvalifikaci, kompetenci a morální kvality lidí. Usnesení mimořádně uvádí, že kádrový systém /"nomenklatura"/ je závazná pro vedoucí pracovníky ve všech oblastech společenského života. Tito pracovníci musí upozornovat příslušný stranický orgán na nastávající změny v "nomenklaturě" a předkládat mu své návrhy na řešení těchto problémů. Nikdo nemůže být převeden na místo zahrnuté do tohoto kádrového systému ani z něj odvolán bez předběžného souhlasu stranického orgánu.

Z těchto různých údajů vyplývá, že politická kriteria se považují za podstatná z hlediska přístupu k široké škále vedoucích funkcí ve státě i hospodářství, že přístup k těmto funkcím je kontrolovan polistickou stranou a že lidé mohou být propuštěni pro nesplnění politických požadavků, i když jejich práce nevykazuje neuspokojivé výsledky.

Komise žádá vlády, aby přijala nezbytná opatření, aby uvedla principy řídící vnitrostátní praxi v oblasti přístupu k zaměstnání a propuštění v soulad s umluvou, která předpokládá vyloučení jakékoli diskriminace založené na politickém názoru, a aby poslytla informace o přijatých nebo zamýšlených opatřeních.

3/ Komise pro aplikaci úmluv a doporučení ve velmi obsáhlé diskusi jednala o zprávě čs. vlády o uplatňování úmluvy č. III v čs. praxi, o stanovisku komise znalců k této věci a o celé problematice uplatňování resp. - přesněji řečeno - porušování Úmluvy čl III z politických důvodů v současné praxi zaměstnavatelských organizací a státních orgánů v Československu včetně kritiky kádrového systému /nomenklatury/ podle usnesení předsednictva ÚV KSČ z r. 1970, které stále ovládá praxi státních i hospodářských orgánů, pokud jde o kádrovou praxi, bez ohledu na změny zákoniku práce z r. 1975

Cs. zástupci spolu s představiteli dalších zemí sovětského bloku /NDR, BLR, SSSR, MLR a Kaby/ a někteří zástupci rozvojových zemí v dis-

kusi odmítali závěry komise znalců a snažili se různou argumentací prokázat, že není důvodů, aby se MOP ještě touto otázkou zabýval, protože čs. vláda poskytla dostatečné vysvětlení a to, že uřícté nedostatky v této oblasti byly odstraněny a že k diskriminaci v zaměstnání a v povolání z politických důvodů nedochází, že v poslední době neexistují žádné případy propuštění z práce z politických důvodů. Kritizovali stanovisko komise znalců, jemuž vytýkali nedostatek objektivity, tendenci k překračování kontrolní kompetence a k vměšování se do čs. záležitostí.

Většina účastníků této konference diskuse v komisi / přesstavitelé států i zaměstnavatelů i pracujících/ se plně postavila za stanovisko komise znalců, vysoce ocenovala jeho snahu objektivně posoudit celou problematiku čs. praxe ve vztahu k Úmluvě č. III a kriticky se vyjádřila o jejím porušování z politických důvodů. Konstatovali, že tu stále trvá diskriminace v zaměstnání a povolání z politických důvodů, která je přímo založena v systému nomenklatury uplatňovaném podle citovaného usnesení předsednictva ÚV KSČ v kádrové práci ve všech oblastech státního i hospodářského života.

V závěru diskuse se konalo hlasování o návrhu, aby do zprávy komise pro konferenci byl zařazen v úvodu této informace citovaný pragaf. Hlasování zdviženou rukou přineslo tento výsledek: návrh byl přijat 255.496 hlasů proti 102.707 při 31.261 absencích. Vládní přesstavitel JDR popíral tento výsledek a žádal, aby se o této otázce hlasovalo podle jmen. Zařazení speciálního pragafu bylo pak rozhodnuto 263.636 hlasů proti 95.511 při 26.529 absencích.

Přesahuje možnosti této stručné informace podat přesnější zprávu o této velmi široké kontroverzní diskusi v komisi, i když by byla velmi zajímavá a poučná, protože se v ní prokázala vnitřní logická rozpornost nepřesvědčivosti oficiální čs. argumentace, že v Československu je Umluva č. III uplatňována a že k jejímu porušování nedochází.

x   x   x

Prohlášení maďarské opozice k společnému dokumentu Charty 77, nezávislého odborového hnutí Solidarity a bývalého KORu.

My, níže podepsaní, členové nezávislých organizací, spolupracovníci nezávislého tisku a další účastníci demokratické opozice v Maďarsku, podporujeme požadavky a vytyčené cíle vyjádřené dne 12.2.1984 v dokumentu československé Charty 77 a polského odborového hnutí Solidarity a bývalého Výboru pro společenskou sebeobranu KOR. Sympatizujeme s bohem Charty 77 za lidská a občanská práva. S obdivem jsme sledovali a sledujeme snahy masového hnutí Solidarity o nenásilné vytvoření autonomní společnosti. Za našich podmínek se mnoho učíme z jejich zkušeností a v našich srdečích k nim chováme cit bratrské sounáležitosti. Využíváme této příležitosti, abychom vyjádřili, i my, všemi prostředky žádáme propuštění politických vězňů východní i středovýchodní Evropy; je jisté, že vývoj událostí v našich zemích uzce souvisí. Po vojenském převratu v Polsku se i u nás množí trestní akce úřední moci proti osobám účastnícům se nezávislých občanských akcí. Požadujeme dodržování lidských práv jak individuálních, tak i kolektivních, doufáme v obnovení svobody organizování odborů tam kde už existovala, a v zavedení této svobody tam kde nebyla. A máme na mysli i nejpřílivější národní problém každého Maďara: národní menšiny východní Evropy ztracené svých práv.

Naši českoslovenští přátelé vědí, že maďarská menšina žijící v jejich zemi je postižená diskriminací, a to, že Maďaři žijící v Sedmihradsku jsou utlačováni, je jistě všeobecně známé. Kromě zastavení diskriminace, požadujeme pro ně kulturní autonomii. Také práva a možnosti rozhodovat ve svých vlastních věcech prostřednictvím vlastních demokratických institucí, které se však teprve musí ustanovit. Vyzýváme přívržence spravedlnosti ve východní Evropě, aby se postavili proti nacionalismu a asimilační politice na poli vzdělání, uzemního rozvoje a v osídlovací politice. Jen takto může být přátelství našich národů upřímné. Přejeme

si to stejně jako dlouho očekávanou svobodu našich států a nikoho neponižující mír.

Budapest, 12.3.1984

DEMSZKY Gábor, sociolog, spolupracovník nezávislého vydavatelství AB

DONATH Ferenc, agrární historik

HARASZTI Miklós, spisovatel, redaktor časopisu BESZÉLO /Hovorna/

KENEFFI János, spisovatel

KIS János, filosof, redaktor časopisu BESZÉLO

KOSZEG Ferenc, prodavač v knihkupectví, redaktor časopisu BESZÉLO

KRASSÓ György, ekonom, spolupracovník čas. AB HIRMONDÓ /AB inf. kul./

LENGYEL Gabriella, socioložka, spoluprac. SZETA /Fond pro podporu chudých/

NAGY András, sociolog, spolupracovník SZETA

NAGY Bálint, stavební inženýr, redaktor BESZÉLO

NAGY Jenő, filosof, spolupracovník nez. vydavatelství AB

PALINKÁS Robert, dělník, spoluprac. vydav. ALJUNLNEZET /Bohled zdola/

PETRI György, básník, redaktor BESZÉLO

RADNÓTI Sándor, kritik

SOLT Ottília, socioložka, spolupracovnice SZETA

SZALAY Pál, publicista

SZILÁGYI Sándor, kritik, vedoucí domácí univerzity REPULO EGYETEM

TAMÁS GÁSPAR Miklós, filosof - spisovatel

VAJDA Mihály, filosof

x x x

Nová nadace vytvořená na pomoc Čechům

Nová vzdělávající a výzkumná nadace určená na podporu dialogu mezi českými, slovenskými a západními intelektuály byla práve založena při příležitosti patnáctého výročí sovětské okupace Československa.

Informace Jana Palacha /Infor/ a Výzkumná nadace byly založeny minuký týden na setkání v Londýně. Dávají si za cíl podporovat výzkumy Čechů a Slováků v ekonomii a jiných společenských vědách, zveřejnovat dosažené výsledky a napomáhat ke vzdělání české veřejnosti tak, aby "národní kultura byla chráněna a správně líčena bez libovolných ~~zájemek~~ postihů cenzury a tím ji konečně pomoci k rozmachu".

Mezi sponzory patří profesor John Griffith z London School of Economics, profesor Christopher Hill, nyní na Open University, spisovatel Sir Michael Z Tippett, básník Adrian Mitchell, dramatik Trevor Griffiths a profesor Peter Stern z University College Londýn.

Adresa Jan Palach Research & Information Trust je na PO BOX 222, 19 Earlham House, 35 Mercer Street, London WC 2.

12.21.83

x x x

Dopis CND Chartě 77

Milí přátelé,

bereme na vědomí Váš dopis předsedovi vlády Českoslovenka ze dne 14. listopadu, přiložený k Vašemu dopisu nám, ve kterém vyjadřujete své zne- pokojení nad plánovaným rozmístováním jaderných střel v Československu.

Bereme též na vědomí Vaše policejní výslechy a hrozby ze strany policie, že proti Vám zahájí trestní stíhání, pokud budete vyjadřovat svůj odpor k tému zbraním, i Vaši poznámku, že takového policejní akce berou v potaz proklamovaný závazek Vaší vlády k Závěrečnému aktu madridské konference.

Souhlasíme, že přijetí těchto sovětských zbraní Vaší vládou nazna- čuje, jak říkáte, že její předchozí podpora západních mírových hnutí nebyla upřímná. Citujeme poslání často předkládané Vašimi sdělovacími prostředky v souvislosti se západním rozmístováním, že tyto zbraně nijak nezvýší bezpečnost zemí, v kterých jsou umístěny, ale naopak vysta- ví je jadernému útoku či protiúderu.

Bereme na vědomí Vaši žádost vládě, aby uznala právo občanů vyjadřovat se svobodně ke všem otázkám obecného zájmu, aby publikovala argumenty, které nejsou v plné shodě s vládní politikou a aby se neformálně stýkala se skupinami na Západě.

Blahopřeheme Vám k Vašemu odvážnému postoji zaujímanému v tomto dopise vládě a podporujeme Vás ve Vaší obraně práv lidí na celém světě pravovat pro mír a zakáz jaderných zbraní. Vítáme též příležitost poskytovanou stockholmskou Konferencí o evropské bezpečnosti a odzbrojení, trváme však na to, aby pojala jaderné zbraně do své diskuse o budování vzájemné důvěry na základě toho, že bezpečnost a uvolnění roste pouze při počlese množství jaderných zbraní.

Zároveň zdůraznujeme důležitost mezinárodně uznaných zákonů a dohod, které zaručují práva jednotlivců na život a svobodu a která vylučují práva států hrozit užitím zbraní hromadného ničení.

Vaše

Jane Mayes

/tajemnice mezinárodního výboru C.N.D./

/Pozn.: CND - zkratka největšího anglického mírového hnutí. Zkratka znamená "Kampan za jaderné odzbrojení"/

x   x   x

Dopis československého velvyslance aresován CND, reagující na dopis CND z 19.12.1983, jehož obsah sice neznáme, ale z prvních řádků si můžeme udělat alespon hrubou představu.

Milá paní Mayes/ová/ ,

s odvoláním na Váš dopis z 19. prosince bych Vám rád objasnil, že v Československu naprostě nikdo nemůže být pronásledován pro své úsilí o mír. Naše vláda uznává právo člověka na život v míru - v plné shodě s přání československého lidu - jako základní lidské právo. To byl také důvod, proč před více než 30ti roky nejvyšší legislativní orgán Československa přijal Zákon na ochranu míru, který zakazuje všechny druhy vojenské propagandy a podněcování nenávisti vůči jiným národům.

Odvratit nebezpečí hrozby jaderné války je pro nás důležité pøejít proto, že stav světového míru umožnuje existenci lidstva, ale i proto, že mír je naše jediná možnost vybudovat takovou spoleènost, která se nám jeví spravedlivá a ve shodě s tužbami lidu.

V úsilí o zachování míru jsou vláda a lid sjednoceni. Každý, kdo chtí vyjádřit svou touhu po míru, má neomezené možnosti nejen v rámci československého mírového výboru, ale i v řadě jiných organizací jako odbohy, družstva, organizace mládeže a žen.

Jak víte, Světové shromáždění za mír a život proti jaderné válce se konalo v Praze v červnu tohoto roku. Od těch členů CND, kteří se tam jako pozorovatelé podíleli na zcela otevřeném dialagu, jste se bezprochyby dozvěděla, jak silná je touha všech československých lidí po míru a všeobecném jaderném odzbrojení. Rád bych Vás upozornil na fakt, že všechny náklady spojené s organizací tohoto shromáždění byly dobrovolně zaplaceny našimi lidmi.

Zajisté budete se mnou souhlasit, že na celém světě není taková vláda, která by požívala bezpodmínečnou podporu všech občanů. I v naší zemi jsou někteří jedinci, jejichž myšlení se liší od absolutní většiny obyvatelstva. Nikdo jim neublížuje jen proto, že mají jiný názor na tento onen problém. Jsou však postihováni, když se jejich aktivita dostane do sporu se současnými zákony.

Cp se týče sovětských střel, které mají být rozmístěny na území naší země, rád bych prohlásil toto: Toto opatření je přímý následek rozmístění nových amerických jaderných střel v západní Evropě. Velice dobre víte, že jsou zbraněmi prvního úderu a s ohledem na jejich charakter jsou zbraněmi strategického významu. Nemůžeme nečinně přihlížet, jak několik desítek milí od našich západních hranic jsou základny, z kterých je možno vypálit raketu Pershing II a zničit Prahu a ostatní cíle v jedné minutě. Pokud se situace na Západě vrátí do stavu, který existoval před rozmístěním amerických Pershingů a křížujících střel, nebude

z naší strany potřeba odvetných opatření a sovětská nabídka snížit počet střel středního doletu v Evropě na základě vzájemné rovnosti bude opět předložena.

Je možné, že některým lidem v naší zemi nejsou tato opatření zcela jasna. Nejsou za to trestání. Naše společnost a různé společenské organizace se jim snaží vysvětlit, proč jsou tato opatření nutná. Znovu bych rád zdůraznil, že naše země trestá pouze ty, kteří svou protispolečenskou aktivitou neplní podmínky trestního zákona.

Využívám této příležitosti, milá paní Mayes/ová/, abych Vám popřál dobré zdraví a mnoho úspěchů v nastávajícím novém roce.

Vás

dr. Miroslav Houštecký
velvyslanec

P.S.: Přikládáme několik dokumentů týkajících se mezinárodní situace.

x x x

Inspektion ministra vnitra
Obránců míru 89
160 00 Praha 6

Věc: Žádost o přešetření postupu příslušníků SNB

Dne 19.11.1983 mě v odpoledních hodinách na mé pracoviště navštívili dva příslušníci Bezpečnosti. Ještě na pracovišti provedli prohlídku mých osobních věcí, poté mě odvedli na výglech na okrsek VB v Blansku. Během výslechu, který prováděli příslušníci SNB, jsem se dozvěděl, že budu nucen strávit něco na cele předběžného zadržení. Bylo to vysvětlováno tím, že nelze hodnověrně zjistit mou totožnost – ztratil jsem totiž občanský průkaz.

Ráno mě vzbudil jeden příslušník SNB a křičel na mne, že už jsem měl dávno vstávat. Po snídani jsem byl přiveden znova k výslechu. Během cesty mi bylo sděleno, že mě budou vyslýchávat příslušníci brněnské StB.

Hned od začátku výslechu mě tito pánové sprostě uráželi a ponižovali pro moji křestanskou víru. Vyptávali se na různé podrobnosti ohledně petice proti rozmístění jaderných zbraní v Československu. Odmítl jsem vypožídat a jeden z vyšetřovatelů mě udeřil pěstí do břicha a do obličeje. Poté pokračovali ve výslechu. Opět jsem odmítl vypovídat a fizické týrání pokračovalo. Znovu křik, urážky, rány do břicha. Stále další příkoří. Po nějaké době, kterou pro rozrušení opravdu nedokázal odhadnout, vešel do místnosti jeden příslušník VB a výglech byl ukončen. Policie mi však odmítla vrátit bibli, která mi byla zabavena hned při zadržení.

To však, jak jsem později zjistil, nebylo daleko všechno. V den, kdy jsem byl zadržen totiž do bytu, který obývám spochečně se svou babičkou, vnikli příslušníci StB a to nejen bez řádného povolení k domovní prohlídce, ale také bez ostatních formálních náležitostí. Proto také mohu odebrání některých věcí v mé pokoji považovat za odcizení. Příslušníci StB mi v pokoji odcizili zejména písamnosti, které charakterizují mé zájmy – různé texty a to strojopisné. Kromě toho však také například fotografie mých přátel, které jsem vlastnil.

Celou akci – a to jak mé zadržení, tak i inzultace a vniknutí tajné policie do mého bytu – označuji za nezákonos a žádám nejen její důkladné prošetření, ale i potrestání všech, kteří jsou osobně odpovědní za takové porušování zákonnych ustanovení. Jako prostý občan si myslím, že zákon zavazuje všechny občany, i příslušníky ozbrojeného sboru, který je přímo povinen zákon chránit a ne jej svým jednáním znegažovat.

Jan Pukalík
Lažánky č. 163
664 76 okr. Blansko

x x x

Václav Benda, Jiří Ruml a Jana Sternová poskytli rozhovor norským žurnalistům. Své názory vyjádřili jako soukromé osoby, nikoliv jako mluvčí Charty 77, jimiž jsou. Odpovídají na otázky související se situací a činností Charty 77 a reakcí Charty 77 na solidaritu západní veřejnosti.

Situaci Charty 77 na počátku 8. roku je možno označit za přiměřeně dobrou. Především je třeba zdůraznit, že Charta 77 není a nechce být masovým hnutím /a to ani "masovým", ani "hnutím"/, nýbrž povýtce pracovní iniciativou občanů, kteří se ~~zadělaly o své vlasti a koneckonců světa vůbec~~ cítí být spoluodpovědnými za osud své vlasti a koneckonců světa vůbec a kteří se podle svých možností rozhodli dát této spoluodpovědnosti také praktický výraz. Je proto nesmyslné posuzovat situaci Charty 77 podle počtu jejích signatářů /že ostatně požívá obecných sympatií, to plynne už z toho, že moc takových sympatií prostě ne-požívá/, stejně jako je nebezpečné pokoušet se ji zařadit podle bežných politických měřítek - nespouštěme sice ze zřetele, že při naprosté absenci nezávislých politických struktur /a vlastně politických struktur vůbec/ se naše "jednota elementární lidské a občanské služnosti" stává záležitostí politickou a se značným politickým dosahem, nehodláme se však jako společenství vzdát závazků ani omezení, které jsme na sebe při konstituování této jednoty dobrovolně vzali.

Pokud jde o dlouhodobé cíle. lze konstatovat pomalý, leč nesporně průběžný pokrok při znovuvytváření právního, politického a kulturního vědomí a sebevědomí občanů; při prolamování informační "železné opny" nejen mezi Západem a Východem, či mezi jednotlivými národy Východu, ale zvláště mezi sociálními větvami, regiony, závody a posléze i jednotlivými občany, kde byla "spuštěna" bezmála nepozorovaně a kde představuje nejzávaznější trumf naprosté mocenské svévole; při praktické a pedagogické učinné demonstraci toho, že záležitosti jako pravda, svědomí, odpovědnost, věrnost či čest nejsou prázdnými pojmy, nýbrž hodnotami, jichž se je možno přidržovat vytrvale a bez ohledu na nemalé oběti. Také pokud jde o aktuální situaci a krátkodobé či postupné výsledky, může se Charta 77 vykázat spíše úspěchy. Zvláště události kolem pražského Mirováho kongresu qživily obecný zájem a povědomí o našem usilí v mře srovnatelné jen s údobím vzniku Charty /1977/ a procesu proti VONS /1979/. Doufáme, že i naše autorita ve veřejném mínění demokratických zemí se upěvnila; rozhodně shledáváme méně projevu laciné senzace a odpovědnější i kontinuálnější přístup k našim snahám. Dokonce i moc nás nolens volens neprímo bere na vědomí /což ovšem neznamená, že je ochotna nás tolerovat a že není připravena nás při první příležitosti zničit či že by existovala jakákoli, třeba tichá dohoda o hraničích, které bychom my i oni respektovali/ každý náš dokument /v poslední době např, o ekologické situaci či o problematice narkomanie/ bývá obvykle následován halasné kampaní, v níž sice samozřejmě nemí nikdy zmíněn a ve které převažují verbální snahy lakovat stav věci na růžovo, která však občas ~~je~~ přece jen přinese aspon jakési kosmetické upravy.

Je především třeba si uvědomit, že ze samé povahy totalitní struktury mají akce úřadů v naší zemi vůči kterémukoli občanovi převážně represivní a diskriminační charakter/s důkladností, hodnou nejztrnulejšího kastovního systému/. Dále je třeba vědět, že justiční represe proti Charte 77 /v současné sobě je vězněno cca 10 signatářů, což je mimochodem nejnižší počet za posledních několik let/ a případy policejního nebo kryptopolicejního fyzického či psychického násilí resp. mučení /které dominovaly zejména v roce 1981, ojediněle se však vyskytuje dodnes/ jsou jen vrcholky ledovce, který pod přímou nebo nepřímou patronací StB zasahuje do všech oblastí lidského žviota. Jmenujme namátkou /snad není třeba zdůrazňovat, že všechny tyto akce jsou nezákonné a že by jejich iniciátory bylo namnoze možné trestně stíhat podle platného Trestního zákona - kdyby se ovšem v totalitní struktuře našla prokuratura a soud, které by byly ochotny vzít kterýkoli z našich četných podnětů vážně na vědomí/; nemožnost získat či podržet si kvalifikované a v některých případech jakékoli zaměstnání /v zemi, která trpí nedostatkem

pracovních sil! /; znemožnění studia na nejrůznějších stupních škol i jiného upřímatelní dětem signatářů Charty 77; coustavné a často okázalé odposlouchávání bytů a sledování osob; kontrola a někdy i úplné přerušení poštovního styku; šest let trvající odpájení telefonu pod záminkou poruchy; svévolné odebírání židičských průkazů, technických osvědčení k vozům i cestevních pasů; zneužívání zdravotních záznamů a odpáření či naopak vnucovalní lékařské péče; odnímání nebo krácení invalidních či jiných důchodů; vystěhovávání z bytu a vyvlastňování /s následným nesmyslným ničením/ rodinných domků; různé formy násilného rozdělování rodin; samozřejmě vyloučení jakékoli účasti na oficiálním uměleckém a vědeckém dění, at již jde o možnost cokoli publikovat, účastnit se konferencí či získat akademické tituly; dalo by se pokračovat ještě dlouho, možnosti i fantazie totalitního systému jsou značné a nezastavují až asi před smrtí – případy rušených či dokonce vůbec odepřených pohřbů nejsou výjimkou. Nejzávažnější je, že volba se netýká jen signatářů samotných, nýbrž že se pracuje se systémem rukojmí: toto všechno je v odstupnované míře/zpravidla se začíná policejně obtěžováním a hrozbami z právě prohnaného repertoáru pro případ neochoty distancovat se od dotyčné osoby nebo proti ní spolupracovat s Bezpečnou tří/ aplikováno na šíroké okolí každého signatáře Charty 77, od jeho nejbližších příbuzných přes přátele a známé yž po spolupracovníky, sousedy apod. Většina těchto opatření je uplatnována přísně selektivně a podle dosti záhadného klíče, což zjevně sleduje dvojí učel: jednak to má signatáře Charty 77 zneklidnit, popřípadě mezi ně vnést nedůvěru a rozkol, jednak se tím zřežuje možnost prokázat a pranýřovat nezákonné praktiky, neboť moc má pro domácí i zahraniční veřejnost vždycky po ruce apon nějaký ten protipříklad. Jaký je efekt těchto represí? Je nutno přiznat, že byla značně narušena regionální /většina aktivnějších signatářů z "venkova" byla přinucena emigrovat nebo se odstěhovat do několika větších center, kde je tlak přece jen méně osobní a kde mu lze čelit učinnou solidaritou/ a v určité míře i sociální struktura Charty 77. Alespoň navenek se okolo Charty 77 podařilo vztyčit jakési hradby ghett, v tomto směru jsou však již výsledky nanejvýš dvojznačné; např. vztahy se Slovenskem či s věřícími i hierarchií jednotlivých církví doznaly v průběhu let podstatného zlepšení. Na vlastní činnost Charty 77 represe vliv prakticky neměly, přirozené technické obtíže jsou víc než bohatě vyváženy možností odhalovat nezákonné praktiky moci s věrohodností a bezprostředností zážitku "na vlastní kůži" a to ve zvláštně laboratorně čisté podobě. Pokud jde o konkrétní otázky, podpis Charty 77 neodvolalo ani deset osob, tedy jen zlomek procenta signatářů – což je po sedmi letech základ tlaku výsledek spíš imponující než zarmucující! Emigrovalo odhadem 100-150 osob /tedy okolo 10% z celkového počtu 1200 signatářů Charty 77/, o přímém donucení lze však hovořit jen u poměrně malé skupiny /ještě převážně soustředěné okolo zvlášt "nelitostného" roku 1981/, u mnohem větší části byl tlak kvůli podpisu CH 77 jen jedním z řady rovnocených motivů pro emigraci a není snad příliš nespravedlivé sdhadovat, že bezmála polovina vycestovavších signatářů se pro politickou emigraci rozhodla již před podpisem CH 77.

Podpora západní veřejnosti je vskutku reprezentativní a zahrnuje širokou škálu možností, od zájmu o námi poskytované informace včetně jejich rezprostředkování mezi širokou domácnost /prostřednictvím zahraničního vysílání do Československa i TV sousedních států/ přes důrazné kampaně proti represím až třeba po konkrétní materiální a lidskou pomoc. Nebylo by bezpečné zde příliš podrobně rozebírat jednotlivé formy podpory a nebylo by zdvořilé pokoušet se jmenovat její individuální a kolektivní aktéry, i sebedelší výčet by nutně nespravedlivě opoměl mnohé, kdo se o naši věc naprostoto podstatným způsobem zasloužili. Proto jen tři nahodilé a značně různorodé poznámky k tomuto bodu:

Nadane na podporu Charty 77 a speciálně prof. František Janouch koná pro naši věc opravdu dobré služby a má naši plnou důvěru – není naši věnu, že ji můžeme vyjádřit jen takto zprostředkováně.

Představitelé vládních a mimovládních organizací a institucí, kteří trvale /jako třeba zastupitelské úřady/ či dočasně pobývají v Československu, sice občas a s problematickým výsledkem podniknou nějakou tu diskrétní intervenci ve věci lidských práv, většinou však zachovávají uctivý ostých před animozitou moci vůči stykům s jistými občany. Přitom je pokládáno za zcela normální, že kterýkoli oficiální návštěvník z Východu volně přijímá představitele různých opozičních, např. komunistických, stran, hnutí a skupin. Nuže, jsme přesvědčeni, že by prospělo důstojnosti hostů, posílilo naši autritu /přes možné momentální represe/ a přinejmenším nijak nenarušilo jemné předivo tiché diplomacie, kdyby návštěvníci ze Západu pro sebe důsledně reklamovali totéž právo.

Jsme si vědomi, že podpora západní veřejnosti je pro nás do značné míry vitální záležitostí. Přesto však se vší odpovědností prohlašujeme, že to, oč nám skutečně a přednostně běží, je zprostředkovat právě této veřejnosti zastupitelnou zkušenost se zlem a umožnit jí tak pochopení významu lidských práv pro nedělitelný mír.

K obecné problematice styků s mírovými hnutími se Charta 77 vyjádřila již mnohem - viz k tomu podrobnou analýzu V. Prečana, přednesenou na sympoziu ve Frankenu. Ke konkrétnímu kolikviu zástupců CH 77 a představitelů francouzského CODENE a holandského IKV: setkání proběhlo podle plánu a vytyčilo program další spolupráce - že policie překazila účast části zahraničních delegátů, to je pro svou ilustrativnost spíše jen potěšující. Je škoda, že se přes poměrně značnou a nepříliš přesnou publicitu této události nenašlo místo pro zveřejnění společně přijatého komuniké /Charty 77 a CODENE, když IKV si vzhledem k okolnostem ponechalo možnost dodatečné ratifikace/. Zarmucující je formulace některých zahraničních vysílání pro Československo, že se zástupci Charty 77 "Nechali zastrašit" a upustili od dalších styků s představiteli mírových hnutí. Něco podobného nemíváme ve svém využití, ostatně v daném případě byly perzekuse výjimečně směrovány jen vůči zahraničním účastníkům.

Jsme připraveni navázat dialog s kýmkoliv a bez jakýchkoliv předchozích podmínek - pokud tento dialog nemá povahu policejního výslechu! Vysoko ocenujeme rozhodnutí Městské rady v Oslo, finančně podpořit usílení Charty 77 a upřímně za ně děkujeme, přesto si však vyhrazujeme právo cenit mnohem výše jeho aspekt morální než materiální. Ve smyslu výše řečeného máme maximální zájem o setkání se zástupci Městské rady v Oslo, abychom jim poděkovali i abychom si s nimi vyměnili zkušenosti. Čím oficielnější bude rámcem tohoto setkání, tím lépe pro nás - a snad i pro nás.

V Praze 12. března 1984

Václav Benda, Jiří Ruml, Jana Sternová

x x x

Redaktorka Marcela Vaňorná
Rudé právo
Na Příčí 30
Praha 1

Paní redaktorce,

v článku Životní prostředí a nové poznatky z 24.1.t.r. polemizujete s názorem některých čtenářů na to, že :
"Stále mluvte jen o uplatnování poznatků vědy a techniky a na životní prostředí zapomínáte. Zdá se mi někdy, že další rozvoj průmyslové a zemědělské výroby bude mít katastrofální následky. Zavalí nás odpadky nejrůznějšího druhu, které postupně devastují přírodu a životní prostředí."
"Tolik úryvek z jednoho rozhovoru. Nesetkali jste se také s podobnými názory?"

Hned úvodem přiznávám, že jsem takměř stejného názoru jako čtenář, kterému oponujete a že mě k tomu vede holá praxe.
Vy se domníváte, že "V podmínkách společenského vlastnictví výrobních prostředků by bylo přece neprosto neefektivní rozvíjet postaru výrobu a na druhé straně za získané peníze napravovat vzniklé škody.", a že "Právě uplatnění poznatků vědy a techniky postupně vyřeší všechny palčivé otázky životního prostředí."

Připouštím, že teoreticky máte pravdu a že by to tak mělo být.

V čem Vám odpovídáte praxe?

O vědecko technickém rozvoji se vskutku mluví kam až pamětsahá. Ekonomické výsledky, produktivita práce, technická a konkurenční schopnost urovnání výrobku i stav naší přírody ukazují, že než se dostaví v potřebné míře kýzený technický rozvoj, bude situace ještě horší než dnes. Těžko nás může utěšovat, že tyto problémy má celý svět, když slyšíme, nebo se můžeme dočist, že:

- V ČSSR je člověkem uvolněný tok odpadové hmoty desetižásobný proti světovému průměru /cca 35 t odpadu na každého občana a to i odpadu toxického/

- Investice na ochranu životního prostředí jsou malé a dosud měly klesající tendenci.

- V 6. pětiletce představovaly 0,3 % některého národního důchodu a 0,85 % celkových investic

- Patříme ke státům s vysokými emisemi kysličníku siřičitého, které působí ročně 15-20 miliard hospodářských škod. Počítáno bez zdraví lidí, poškozování nenahraditelných kulturních památek, vyhnutí a ohrožení různých přírodních druhů - rostlin a živočichů, devastace krajiny apod. Tato fakta znáte jistě lépe než já, protože teprve v poslední době se o těchto jevech více informuje veřejnost.

Proč u nás "Není snadné podívat se novýma očima a hlavně příliš pomalá bývá cesta od nápadu k realizaci?"/Váš článek/. Píšete, že ovzduší je celosvětovým problémem a uvádíte nás a NSR, ale emise kysličníku siřičitého na kilometr čtverečný je u nás 25 tun a v NSR 15,25 tun a na obyvatele 0,21 t v ČSSR a 0,62 t v NSR.

I, když značná část těchto látok jde prý vzduchem nebo vodou mimo naše území, asi nám to nebude stále procházet beztrestně. Kolik to bude stát valut, když pominu, že i naši sousedé jsou lidé.

Proč se umí lépe "dívat na svět novýma očima" země, které produkují jen pod 10 t kyslič. siřičitého na km čtverečný - v Bulharsku, Rumunsku, Rakousku, Švýcarsku, Irsku, Portugalsku, Španělsku, Finsku, Norsku, Švédsku? Jejich zkušenosť by byly zajímavé, neboť to jsou země nám v mnohem blízké.

V Rudém právu se psalo, že na našem severu dělají opatření proti emisím a budou investovat 2 mld v pětiletce. Tá jistě situaci nevyřeší, ale je to jistě pokrok.

Píšete, že atomové elektrárny jsou řešením pro zvýšení čistoty ovzduší, ale co voda? Slyšela jsem, že až bude hotová elektrárna Temelín, bude mít Vltava radioaktivní vodu, nešlo by to jinak a je to vůbec pravda?

Uvádíte kladné příklady technického pokroku /MNV a JZD Lysá nad Labem/ a říkáte, že na podobné a další problémy existují vědecko technická řešení a že se využívají málo.

Můžete mi říct, kdo tu vládne a může poručit? Pokuty přece věci neřeší, ty se stejně platí ze státního nebo družstevního a pokud je zaplatí ředitel nebo předseda JZD, ti se asi umí odškodnit, vždyť "za to nemohou". Nebo se snad vychází z toho, že po nás může přijít potopa?

Vy tvrdíte, že příčina je v resortismu - možná, že nejsou dostatečně upravené ~~normy~~ právní normy - asi je to také pravda.

A co strana, ta přece dosazuje a má konečné slovo při dosazování funkcionářů, hodnotí jejich práci a volá je k odpovědnosti.

Kdo schvaluje plány výstavby, na které se asi musí šetřit a proto staví převážně na rovině? Od r. 1950 z asi 130.000 zastavěných hektarů půdy se 90 % postavilo na půdě 1. a 2. bonity /RP 25.../.

Ztráta produkce způsobená erozí představuje 421.000 ~~hekt.~~ hekt./RP 25.1./. Z celkového ubytka 421.000 ha v období 1968-80 bylo 31 % půda převedeno do kategorie neplodných plôch.

Úbytek zemědělské půdy 1983 činil zhruba 5.000ha, méně ve srovnání s předcházejícími léty /RP 31.1.1984/.

Rudé právo z 25.1.1984 také пиše, že "...se daří snižovat úbytky orné půdy zejména dalším rozoráváním luk a pastvin".

Tyto problémy by snad nemusely být tak náročné pro vědu a techniku? A co pomalé tempo výstavby čističek, konstatované také v RP? V letech

1971 - 75 se jich postavilo 408 kusů a v letech 1976-80 jen 69 kusů a přitom ze všech států RVHP máme nejmenší zásobu vody na obyvatele a den /150 litrů, SSSR 2.500 l/.

Proč všech nedostatků stále přibývá, místo opaku? Podle Rudého práva bylo v době konání III.sjezdu rybářů zaznamenáno 191 případů znečištění toků se škodou 4,25 mil. Kčs jen na rybách a v r. 1982 již bylo 237 havarií se škodou 9 mil. Kčs jen na rybách. A přes 5.000 ha vodních ploch je vyřazeno z rybolovu v důsledku nadmerného znečištění /inf. RP 23.1.84/. Vždyť pro Čechu je tato plocha něco jako moře!

Tyrdíte: "Brzda je právě v tom resortismu, v řízení podle ministerstev a nikoliv podle společenský výhodného cíle a efektu". Vždyť máme tři vlády! Kdo na návrh těchto resortů poskytuje výjimky ze zákona?

Je pravda, že nám občas řeky i vzduch otráví někdo jiný, jako např. Dyji. Bylo by zajímavé vědět jak skončilo šetření posledně publikovaného /televizi/ případu, už s o něm nemluví. Ale v Rudém právu z 1.2.84 se пиše, že "Každoročně je řeka Morava v období řepné kampaně totálně otrávena. V lonském roce jen v údeku místní rybářské organizace Strážnice na řece Moravě uhynulo 1500 kg kaprů, štik, línů a na Plavebním kanále 1500 kg ryb... pokuty jsou neučinné."

Něž tady, paní redaktorko, pomůže technika, pojďou všechny ryby, žaby, nebude čím zalévat, zavlažovat, napájet a po vykoupání v řece bude me mít žaludeční křeč bůh ví z čeho, jak se stalo loni na Labe ani ne 25 km od jeho pramene.

Co je technickým pokrokem v tomto případě?

v roce 1983 bylo do zemědělství dodáno 1775 tun průmyslových hnojiv /v čistých živinách/ tj. v přepočtu na 1 ha zeměd. půdy 260 kg, proti plánu 254,3 tis. tun. V r. 1982 to bylo 257,8/Inf. RP 31.1.84/. V r. 1960 to bylo necelých 100 t na ha.

Odborníci ale tvrdí, že vzhledem ke stavu půd představuje únik např. dusíkatých hnojiv do spodních i povrchových vod zhruba 40 %. Co je tamy technický rozvoj?

Zároveň Vás chci upozornit na část problému životního prostředí v okrese Přerov. Program rozvoje živ. prostředí tohoto okresu tvrdí: "Podle rozborů prováděných podnikem Povodí Moravy Brno, je vývoj znečištování u rozhodujících toků klasifikován podle tříd I - IV, kde se ukazatelé pro stanovení jakosti povrchových vod rozlišují do tří základních skupin:

- a/ rozpuštěný kyslík, BSK 5oxydovatelnost, saprobita
- b/ rozpuštěné látky, nerozpuštěné látky
- c/ pH, teplota vody..."

A situace vypadá takto:

Bečva/Dluhovice/	1978	1979	1980
a/	III	I	II
b/	III	II	III
c/	IV	IV	IV

Převažuje II tř. ... tj. znečištěná voda.

Morava /Kojetín/	a/	IV	II	III
B/	II	II	II	
c/	III	III	II	

Převažuje III. tř. ... tj. silně znečištěná voda."

Potud II. kap. nazvaná Ochrana vod před znečištěním. A na str. 26 tohoto programu byste se dočetla, že:

"Jakost vody v řece Bečvě může již v r. 1984 nepříznivě ovlivnit výstavba barevné televizní obrazovky v Rožnově pod Rad. V důsledku zavedení nové výroby TV barevné obrazovky je nebezpečí, že odpadové vody z Tesly Rožnov nap. Sklounion Val. Meziříčí i po vyčištění znehodnotí vody řeky Bečvy specifickým způsobem.

Míra překročení podle dostupných údajů při q 366 činí u:

BSK 5 5,227% amoniaku 699% kadmia 110% olova 68%

niklu 72% stříbra 240% zinku 76% chromu 120% atd.

Toto znečištění bude vážně ohrožovat zdroje pitné vody v oblasti Val.

Meziříčí, Hranic, Přerova a dále v Pomoraví. Kolik je to asi obyvatel?

Potom si program dává do opatření, že požádá KNV Ostrava, aby to nepřipustil a požádal vládu ČSR, aby Tesla a Sklounion - Osvětlovací sklo Val. Meziříčí směly do Bečvy vypouštět vodu až po recirkulaci. A jak to dopadlo?

4. října 1983 na 11. řádném zasedání plána ONV v Přerově byli poslanci seznámeni s usnesením vlády ČSR č. 174 ze dne 13.7.1983, jímž tato vyslovila souhlas s vypouštěním nedostatečně čištěných vod obou jmenovaných podniků odpadním kanálem vod Val. Meziříčí, s úkolem vyhudovat do r. 1990 nejpozději uzavřený vodní okruh bez vypouštění odpadních vod. Toto plenární zasedání rozhodlo, aby byla požádána Rada pro životní prostředí při vládě ČSR o posouzení vlivu těchto znehodnocených vod na ja-kost léčivých pramenů lázní Teplice na Mor. a povrchových vod řeky Bečvy, které napájejí prameniště pitných vod v okrese.

Co udělala tato Rada nevím, ani jestli se něco nezlepšilo. Vím, že se s výrobou má začít v létě. Co je tady technický pokrok a rozvoj?

Technický magazín T 84 č. 2 si pochvaluje: "konečně se podařilo vyřešit i chronický problém souběžné výroby in-line obrazovek v několika zemích RVHP. Nám připadla výroba největších obrazovek o ulopříčce 26 palců..."

Táži se jako Vy - kde je pravda? Nemá snad Vámi krátizovaný čtenář víc pravdy než mnohá teoretická uvaha?

Marie Hromádková
Kolského 1437
Praha 4, Jižní Město

x x x